

ماجرای دانشمندان: علامه سید محمدحسین طباطبایی

گروه نویسندگان مدرسه ملی فناوری ایران

مدرسه ملی
فناوری ایران

بنیاد توسعه
باشگاه‌های
دانش‌آموزی

چکیده: علامه سید محمدحسین طباطبایی، دانشمند برجسته ایرانی، آثاری محو نشدنی در رشته‌های مختلف تحصیلی و میراثی غنی از دستاوردهای فکری و فعالیت‌های علمی از خود به‌جای گذاشت. علامه طباطبایی که در ایران متولد شد، تحصیلات خود را در حوزه علمیه آغاز نمود. او در طول زندگی حرفه‌ای خود به فلسفه و کلام اسلامی، ادبیات و زبان‌شناسی فارسی، سنت‌های عرفانی اسلامی و مطالعات قرآنی کمک شایانی کرد.

علامه سید محمدحسین طباطبایی

علامه سید محمدحسین طباطبایی، دانشمند برجسته ایرانی، آثاری محو نشدنی در رشته‌های مختلف تحصیلی و میراثی غنی از دستاوردهای فکری و فعالیت‌های علمی از خود به‌جای گذاشت. علامه طباطبایی که در ایران متولد شد، تحصیلات خود را در حوزه علمیه آغاز نمود. او در طول زندگی حرفه‌ای خود به فلسفه و کلام اسلامی، ادبیات و زبان‌شناسی فارسی، سنت‌های عرفانی اسلامی و مطالعات قرآنی کمک شایانی کرد. آثار او همچنان به شکل‌دهی گفتمان فکری و فرهنگی در ایران و فراتر از آن ادامه می‌دهد و او را به چهره‌ای قابل‌احترام در عرصه‌های دانشگاهی و اندیشه‌های روشنفکری تبدیل می‌کند.

مروری بر زندگی و تحصیلات علامه سید محمدحسین طباطبایی

علامه طباطبایی قبل از اینکه یک دانشمند بنام ایرانی شود، فقط یک بچه معمولی با رویاهای بزرگ بود. او در سال ۱۲۸۱ در روستای شادباد مشایخ از توابع تبریز در یک خانواده علمی در تبریز به دنیا آمد و در محیطی بزرگ شد که برای دانش و فعالیت‌های فکری ارزش قائل بود. پدرش، سید محمد طباطبایی، از علمای برجسته اسلامی شهر تبریز بود و این امر بی‌تردید بر علاقه علامه طباطبایی به علم و حضور او در حوزه علمیه برای تحصیل تأثیر گذاشت.

دوران تحصیلی علامه طباطبایی از سنین پایین آغاز شد. او به سرعت عطش دانش را نشان داد و هر کتابی را که به دستش می‌رسید با تمام وجود مطالعه می‌نمود. میل زیاد او به فراگیری علم او را به تحصیل در رشته‌های مختلف از جمله فلسفه، ادبیات و معارف اسلامی سوق داد. علامه سید محمدحسین طباطبایی در زمان تحصیل در مدرسه طالبیه تبریز تحصیلات ابتدایی خود را گذراند.

آموزش عالی دروس حوزه و ریاضیات و تحصیل در نجف

علامه طباطبایی برای ادامه تحصیل در خارج از کشور ایران را ترک کرد. او چندین سال را در نجف عراق گذراند و در آنجا نزد علمای نامی تحصیل کرد و به درک عمیق خود از فلسفه و کلام اسلامی پرداخت. در طول این مدت، او همچنین به فلسفه غرب پرداخت و روش‌شناسی آن را در رویکرد منحصر به فرد خود گنجانده است.

علامه طباطبایی بعد از گذراندن تحصیلات ابتدایی در مدرسه طالبیه تبریز، همراه برادرش به نجف می‌رود و ده سال در نجف به تحصیل علوم دینی می‌پردازد. وی علوم ریاضی را در نجف، نزد سید ابوالقاسم موسوی خوانساری نوه سید ابوالقاسم خوانساری فراگرفت. او دروس فقه و اصول را به مدت ده سال نزد استادانی چون محمدحسین نائینی و محمدحسین غروی اصفهانی خواند.

فعالیت‌های علمی و دستاوردهای فکری علامه طباطبایی

ویژگی سیر فکری علامه طباطبایی، کنجکاوی سیری‌ناپذیر و تمایل او به پر کردن شکاف میان سنت‌های فلسفی اسلامی و غربی بود. او در تلفیق علم سنتی اسلامی با مفاهیم فلسفی مدرن پیش‌گام بود و مجموعه‌ای از آثار منحصر به فرد و تأثیرگذار را خلق کرد.

اهمیت کار علامه محمدحسین طباطبایی به دلیل زنده کردن حکمت و فلسفه و ارائه تفسیر در حوزه‌های تشیع، بعد از دوره صفویان بوده است. به ویژه اینکه وی به بازگویی و شرح حکمت صدرایی بسنده نکرده، به تأسیس معرفت‌شناسی در این مکتب می‌پردازد.

او برای احیای اندیشه‌های فلسفه دینی و تشیع در مقابله و مواجهه با اندیشه‌های نوظهور غربی مانند مارکسیسم اقدام به تربیت شاگردان فراوان و نشر کتب در این زمینه پرداخت.

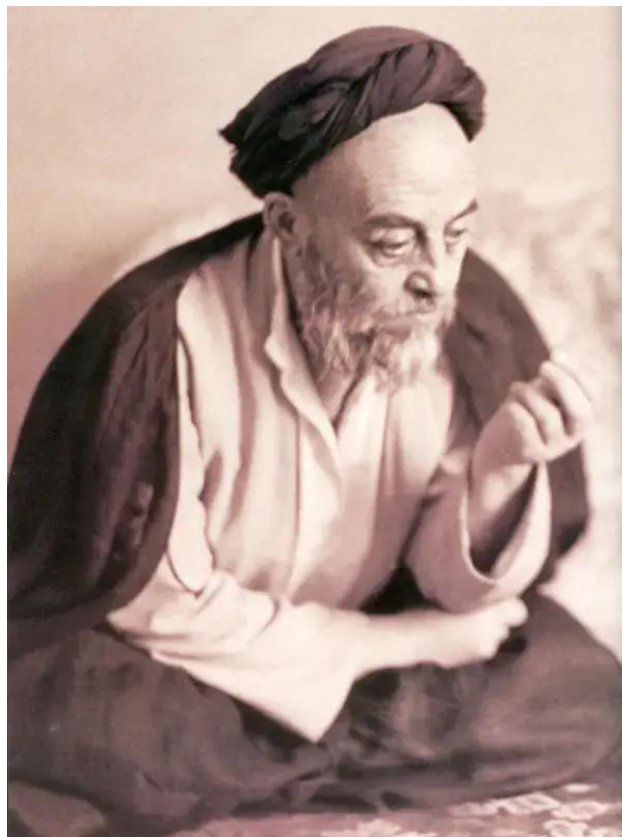
آثار مشهور و تاثیر گذار علامه محمدحسین طباطبایی

میراث علامه طباطبایی با آثار متعدد او که طیف وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد مشخص است. شاهکار او، «تفسیر المیزان»، تفسیری راهگشا از قرآن است که به عمق ابعاد فلسفی و عرفانی آن می‌پردازد. این اثر ارزشمند در ۲۰ جلد و طی ۲۰ سال به زبان عربی تألیف شده است.

تفسیر المیزان علاوه بر تفسیر آیات و بحث‌های لغوی در بخش‌هایی جداگانه با توجه به موضوع آیات مباحث روایی، تاریخی، کلامی، فلسفی و اجتماعی را نیز در بر دارد.

از دیگر آثار برجسته می‌توان به «اصول فلسفه و روش رئالیسم» اشاره کرد که مهم‌ترین و نخستین کتابی است که در آن به بررسی مسائل فلسفی پرداخته شده است با توجه به رویکردهای فلسفه و حکمت اسلامی و فلسفه‌های جدید غرب. این کتاب شامل ۱۴ مقاله فلسفی است که طی دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰ تألیف شده و توسط مرتضی مطهری و با رویکرد فلسفه تطبیقی، شرح داده شده است.

«اصول تعلیم و تربیت اسلامی» یکی دیگر از آثار برجای مانده از علامه طباطبایی است. همچنین از این مرد بزرگ اشعار عرفانی بسیار زیبایی برجای مانده است.

دستاوردها و تأثیرات علامه محمدحسین طباطبایی بر فلسفه

او که به عنوان یک پیش‌گام اقدام به احیای فلسفه دینی و به ویژه فلسفه و حکمت صدرایی پرداخت از جمله معدود روحانیونی بود که اقدام به تفسیر فلسفی معارف دینی کرد. او در اثر خود به نام اصول فلسفه و روش رئالیسم به بررسی مفاهیم فلسفی با رویکردی نوین پرداخته است. او در عصر خود یکی از فلاسفه برجسته به شمار می‌آمد و به عنوان فیلسوفی صاحب‌نظر مطرح بود.

چارچوب‌ها و روش‌های نظری قابل توجه

فعالیت‌های فکری علامه طباطبایی فراتر از آثار فردی او بود. او چارچوب‌های نظری و روش‌شناسی بدیع را توسعه داد که همچنان فلسفه و الهیات اسلامی را شکل می‌دهد. تأکید او بر اگزیزستانسیالیسم و تفسیر وجودی آیات قرآن باعث شد تا رویکردی تازه در شناخت احوال انسان و ارتباط آن با خدا پیدا شود. در آن زمان تفسیر قرآن مرسوم نبود. او در زمانی اقدام به تفسیر کلامی و مفهومی قرآن نمود که به‌جز او و امام خمینی (ره) هیچ‌کس دیگری اقدام به این امر نمی‌کرد.

تأثیر بر گفتمان فلسفی اسلامی

آثار علامه محمدحسین طباطبایی بر چشم‌انداز گفتمان فلسفی اسلامی تأثیر بسزایی داشته است. ادغام او از اندیشه‌های فلسفی غرب در اندیشه سنتی اسلامی راه‌های جدیدی را برای گفت‌وگو گشود و درک کلی فلسفه اسلامی را در خارج از جهان اسلام غنی کرد.

تأثیر دستاوردهای علامه طباطبایی و کمک به اندیشه معنوی

در حوزه اندیشه کلامی نیز سهم علامه طباطبایی به همان اندازه قابل توجه است. کاوش او در مفهوم عدل و تئودیه الهی، و نیز تفسیر اصلی او از نبوت و نقش رهبران دینی و مباحث کلامی تأثیر عمیقی گذاشته است.

تأثیرات تفکرات علامه بر متفکران اسلامی معاصر کاملاً مشهود است. میراث فکری علامه طباطبایی به متفکران اسلامی معاصر می‌رسد که همچنان از آثار او الهام می‌گیرند. دانشمندان در سراسر جهان با ایده‌های او درگیر می‌شوند و بر بینش‌های او بنا می‌کنند و مرزهای فلسفه و الهیات اسلامی را پیش می‌برند. تأثیر او بر گفتمان روشنفکری تا به امروز محسوس است.

سهم علامه طباطبایی در ادبیات و زبان‌شناسی فارسی

آثار علامه طباطبایی فراتر از حوزه پژوهش و گفتمان روشنفکری است. او با شعر و نثر خود در ادبیات فارسی نیز اثری از خود بر جای گذاشت. آثار ادبی او که با عمق اندیشه و زیبایی شاعرانه‌شان مشخص می‌شود، بینشی منحصر به فرد از توانایی‌های خلاقانه و زبانی او ارائه می‌دهد.

علامه طباطبایی علاوه بر فعالیت‌های ادبی، در زبان‌شناسی فارسی نیز سهم بسزایی داشت. او در پیچیدگی‌های زبان فارسی، دستور زبان و نحو آن را بررسی کرد و حتی نظریه‌های زبان‌شناختی جدیدی را مطرح کرد. تلاش‌های زبان‌شناختی او بیش از پیش نشان‌دهنده مهارت فکری چندوجهی اوست.